

Департамент освіти і науки облдержадміністрації
Дніпровська академія неперервної освіти
II етап Всеукраїнської учнівської олімпіади з економіки. 01 грудня 2019 року.
10 Клас

Тести (за кожну правильну відповідь можна отримати 1 бал)

1. В умовах ринкової економіки проблема «Що виробляти?»

- а. може стояти тільки перед приватним підприємцем, але не перед суспільством;
- б. може розглядатися як проблема вибору альтернативи на кривій виробничих можливостей;**
- в. виникає тільки в умовах гострого дефіциту ресурсів;
- г. ефективно зважується тільки в умовах державного регулювання.

2. Крива виробничих можливостей ілюструє:

- а. усі можливі варіанти виробництва двох товарів при нерациональному використанні виробничих ресурсів;
- б. компромісний вибір і альтернативну вартість при обмеженні ресурсів;**
- в. найкращий засіб задоволення потреб при існуючих виробничих можливостях;
- г. найкращу альтернативу виробництва двох товарів та їхню найвищу корисність.

3. Укажіть, про що свідчить закон спадної граничної корисності благ.

- а. Споживач керується своєю суб'єктивною оцінкою невідкладності задоволення тієї або іншої потреби.
- б. Із збільшенням кількості товару, який споживається, оцінка кожної додаткової одиниці блага зменшуватиметься.**
- в. Із збільшенням кількості товару, який споживається, оцінка кожної додаткової одиниці блага збільшуватиметься.
- г. Після досягнення рівня повного насичення оцінка кожної додаткової одиниці блага зменшуватиметься.

4. Граничні витрати – це...

- а. додаткові витрати, пов'язані із збільшенням обсягів виробів виробництва;
- б. додаткові витрати виробника, пов'язані з підвищенням цін на природні ресурси та енергоносії;
- в. приріст витрат, пов'язаний із випуском додаткової одиниці продукції;**
- г. приріст витрат, пов'язаний із зменшенням ефективності виробничих ресурсів.

5. Спеціалізація:

- а. підвищує продуктивність праці;**
- б. знижує продуктивність праці;
- в. не впливає на продуктивність праці;
- г. заважає обміну.

6. Споживач готовий купити третій кілограм яблук за умови, що продавець уцінить його. Це приклад дії:

- а. закону пропозиції;
- б. ефекту доходу;
- в. ефекту заміщення;
- г. закону спадної граничної корисності.**

7. Якщо при зміні ціни кількість куплених товарів не змінюється, то попит:

- а. нееластичний;
- б. еластичний;
- в. одиничної еластичності;
- г. повністю нееластичний.**

8. Економіка є ефективною, якщо в ній досягнута:

- а. повна зайнятість виробничих ресурсів;**
- б. ситуація, коли виробництво знаходиться над кривою виробничих можливостей;
- в. повна зайнятість капітальних ресурсів;
- г. не діє закон спадної віддачі.

9. Спеціалізація в розвитку суспільного виробництва призвела:

- а. до зниження загального рівня потреб;
- б. до того, що товару стали виробляти більше, ніж у ньому існує суспільна потреба;
- в. до виникнення грошей;**
- г. до зростання трудомісткості виробництва.

10. В економічній системі домогосподарства виступають:

- а. як продавці на ринку товарів і на ринку ресурсів;
- б. як продавці на ринку товарів і як покупці на ринку ресурсів;
- в. як продавці на ринку ресурсів і як покупці на ринку товарів;**
- г. як покупці на ринку товарів і на ринку ресурсів.

11. Кількість паперових грошей, необхідних для обігу, в разі пришвидшення обігу грошової одиниці та за інших рівних умов...

- а. збільшиться;
- б. зменшиться;**
- в. не станеться жодних змін;
- г. може і зменшитися, і збільшитися.

12. У схемі ринкового кругообігу плата сім'єю за транспортні послуги виражає спрямування (рух):

- а. грошових потоків від домогосподарств до ринку ресурсів;
- б. грошових потоків від домогосподарств до ринку товарів та послуг;**
- в. грошових потоків від фірм до ринку товарів та послуг;
- г. грошових потоків від домогосподарств безпосередньо до держави.

13. Керуючись питанням «Для кого виробляти?», підприємці повинні враховувати в першу чергу:

- а. тенденції моди і зміст реклами;
- б. зміни у статеву – віковій структурі населення та національні традиції;
- в. динаміку грошових доходів споживачів;**
- г. зміни у кількості населення, сальдо міграції.

14. Підвищення продуктивності праці може не супроводжуватися зсувом кривої виробничих можливостей, якщо:

- а. зросте кількість використовуваного капіталу;
- б. зменшується кількість працівників;**
- в. зросте чисельність населення;
- г. скорочується заробітна плата.

15. Якщо при даній величині випуску продукції у конкурентної фірми $P > MC$, то:

- а. фірма отримує максимальний прибуток;
- б. фірма несе збитки;
- в. фірмі необхідно збільшити випуск продукції;**
- г. фірмі необхідно зменшити випуск продукції.

16. Фірма використовує два види ресурсів, ціни яких однакові. Для того, щоб мінімізувати витрати, фірма повинна використовувати:

- а. рівну кількість ресурсів;
  - б. таку кількість ресурсів, щоб граничний продукт кожного з них був максимальним;
  - в. таку кількість ресурсів, щоб сукупний продукт був максимальним;
- г. таку кількість ресурсів, щоб граничні продукти кожного з них були рівні між собою.**

17. Зв'язок між граничними витратами та середніми сукупними витратами є таким:

- а. якщо $ATC > MC$, то MC зростають;
- б. якщо MC зменшуються, то ATC можуть як зменшуватись, так і зростати;
- в. якщо $MC < ATC$, то ATC повинні зменшуватися;**
- г. зміна жодного з цих показників не впливає на динаміку іншого показника.

18. Якщо попит на товар абсолютно нееластичний, а пропозиція еластична, то введення потоварного оподаткування у розмірі 1грн/од. призведе до підвищення:

- а. підвищення ціни товару на 1 грн;**
- б. підвищення ціни товару менше, ніж на 1 грн;
- в. підвищення ціни товару більше, ніж на 1 грн;
- г. підвищення податкового тягаря продавця.

19. Роман купує 2 склянки кави та 3 тістечка. Склянка кави коштує 3 грн, склянка чаю 1,5 грн, а тістечко – 2,5 грн. Гранична корисність другої склянки кави 40 ютилів, а гранична корисність третього тістечка оцінюється ним у 25 ютилів. Щоб максимізувати корисність Роман повинен:

- а. купувати більше кави, і менше тістечок;**
- б. купувати більше тістечок, і менше кави;
- в. нічого не змінювати в своєму споживанні;
- г. відмовитись від другої склянки кави і замінити її склянкою чаю, гранична корисність якої становить 10 ютилів.

20. Після підвищення цін на 11% випуск продукції фірми збільшився на 1/5 при скороченні кількості працівників на 1/5. Це означає, що за даний період продуктивність праці:

- а. не змінилась;
- б. зросла менше ніж на 50%;
- в. зросла на 50%;**
- г. зросла більше ніж на 50%.

Теоретичні питання

(за кожну правильну відповідь можна отримати 20 балів)

Розкрийте сутність та шляхи реалізації соціальної відповідальності бізнесу в ринковій економіці. Поясніть, інтереси яких економічних суб'єктів вона задовольняє.

Соціальна відповідальність бізнесу в ринковій економіці передбачає, що приватні компанії в своїй діяльності керуються не лише власними економічними інтересами, але й суспільними інтересами та вимогами стійкого розвитку, а саме вони:

- орієнтуються у своїй діяльності на визнані на національному та міжнародному рівнях права людини;

- дотримуються певних стандартів праці (визнають право працівників на створення асоціацій і ведення колективних переговорів, сприяють дотриманню норм охорони праці, забороні дитячої праці, скасуванню всіх форм примусової праці та всіх форм дискримінації у сфері зайнятості й професійної кваліфікації);
- відповідально ставляться до проблем навколишнього середовища, сприяють розвитку та поширенню природоохоронних та ресурсозберігаючих технологій;
- протидіють корупції (хабарництву, зловживанню посадовим становищем, перевищенню владних повноважень, розкраданню державного або колективного майна, нецільовому використанню бюджетних коштів тощо). **(10 балів)**.

Основні шляхи реалізації соціальної відповідальності бізнесу:

- компанії здійснюють свою виробничу та комерційну діяльність із врахуванням соціальних, етичних або екологічних норм та стандартів (розробляють стратегію розвитку, політику зайнятості, здійснюють вибір технологій, продуктів, ресурсів, партнерів тощо);
- компанії здійснюють соціальні інвестиції, добродійні заходи з метою підтримки соціально-економічних проектів національного, регіонального та місцевого розвитку.

Соціально відповідальна поведінка бізнесу в ринковій економіці задовольняє інтереси споживачів, найманих робітників, суспільства в цілому. Водночас вона відповідає інтересам приватних компаній в їх традиційному розумінні, оскільки забезпечує їм комерційних успіх та стійкий розвиток. Це можливо за умов:

- співпадання інтересів компаній та суспільства (інвестиції в людський капітал, створення соціальної інфраструктури);
- намагання поєднати інтереси компанії з інтересами суспільства (компанія пов'язує просування на ринок своєї продукції з добродійними заходами, відраховуючи на ці цілі частину виручки);
- прагнення попередити загострення суперечностей інтересів бізнесу та суспільства (акції протесту, бойкоти, судові позови), що в кінцевому випадку обертається матеріальним виграшем внаслідок збільшення обсягів продажу, проникнення на нові ринки, покращання іміджу компанії тощо. **(10 балів)**.

Які ринкові механізми розв'язання глобальних екологічних проблем? Чи реалізуються такі механізми в сучасній практиці міждержавного співробітництва?

Ідеї застосування механізмів задоволення вимог охорони природи ринковими методами. Так, в окремих місцевостях стали встановлювати допустимі рівні заподіяння шкоди навколишньому середовищу та запроваджувати вільну торгівлю правами на його забруднення в окреслених межах. При цьому рівень викидів визначався правами, придбаними суб'єктами господарювання. За цих обставин виробники були зацікавлені у використанні екологічно чистіших технологій та в перепродажі наявних у них прав тим, хто справляється з цим гірше.

Першою міжнародною угодою, яка передбачає застосування ринкових механізмів міжнародної співпраці для розв'язання глобальних екологічних проблем стала Рамкова конвенція ООН зі зміни клімату від 9.05.1992 р. та Кіотський протокол до неї, що стосується зниження темпів приросту викидів парникових газів до атмосфери. **(5 балів)**.

Кіотський протокол був підписаний 159 із 213 країн світу 11.08.1997 р. у Кіото (Японія). Для набрання ним чинності його повинні були ратифікувати не менше як 55 держав, на які станом на 1990 р. припадало не менше як 55% зазначених викидів. Положення цього протоколу почали діяти лише з 2005 р. коли він був ратифікований Росією. На кінець 2008 р. під ним підписалися усі держави ЄС, Китай і Японія. Водночас серед цих країн немає найбільшого світового забруднювача – США, які за різними даними викидають від 20 до 37% загального обсягу парникових газів. Адміністрація Дж. Буша у січні 2001 р. відкликала підпис Б. Клінтона під цим документом. Згідно із розрахунками американських

експертів, виконання вимог Кіотського протоколу призведе до скорочення ВВП США на 106 млрд дол. (приблизно 1% ВВП). При цьому звинувачення у байдужості до вирішення глобальних проблем США відкидають, стверджуючи, що витрачають 3,6 млрд дол. як податкові преференції підприємствам, які працюють у галузі альтернативної енергетики та енергозберігаючих технологій та 5,8 млрд дол. на боротьбу зі зміною клімату. Україна підписала Кіотський протокол 15.03.1999 р., а 4.02.2004 р. він був ратифікований Верховною Радою. На думку експертів, нині Україна може щороку продавати квоти на викиди 300 млн тонн парникових газів на суму 1,5 млрд дол. **(5 балів)**.

Протокол встановлює кількісні зобов'язання щодо скорочення та обмеження викидів 6 типів газів упродовж 2008-2012 рр. (на 5,2 % порівняно з 1990 р.).

Важливо зауважити, що в Кіотському протоколі зафіксовано три механізми співпраці у вирішенні глобальної екологічної проблеми:

1) проект спільного впровадження, який дозволяє країнам заявляти про своє право на скорочення викидів, які утворилися у результаті інвестування в інших промислово розвинутих країнах і здатні бути предметом передання еквівалентної кількості одиниць скорочення викидів між двома країнами, що ратифікували протокол;

2) механізм чистого розвитку, який передбачає аналогічні проекти скорочення викидів у країнах, які розвиваються, з метою одержання сертифікованих скорочень викидів для подальшого використання інвестором;

3) міжнародну торгівлю викидами, яка дозволяє передавати частину національних квот на викиди (одиниць встановлених обсягів) іншим країнам.

Учені попереджають — якщо до 2030 р. не вдасться утримати потепління в межах 2 градусів за Цельсієм, ситуація стане неконтрольованою. **(5 балів)**.

Усі ці проблеми протягом двох тижнів обговорюватимуть політики і науковці, економісти й екологи на 21-й Конференції сторін рамкової конвенції ООН зі змін клімату — COP 21, яка відкривається 30 листопада в Парижі. Ця подія, наголошують експерти, має величезне значення для всього світу. Очікують, що COP 21 завершиться підписанням нової міжнародної угоди щодо проблем клімату, яка має на меті не допустити підвищення температури в планетарному масштабі більше ніж на 2 градуси за Цельсієм.

Паризький договір, на відміну від Кіотського протоколу, не передбачає механізму квот. Ера торгівлі квотами завершилася — кожна країна повинна була підготувати і до 1 жовтня подати для сформування тексту світової кліматичної угоди національну програму боротьби зі змінами клімату на планеті.

Внесок України полягає "члени Міжвідомчої комісії схвалили той проект ОНВВ, який передбачає, що Україна візьме на себе амбітну і водночас обґрунтовану й справедливую ціль. У 2030 році рівень викидів парникових газів не повинен перевищувати 60% від рівня викидів таких газів у базовому 1990 році". **(5 балів)**.

Задачі

(за кожен правильне розв'язання можна отримати 20 балів)

Задача 1. Весь свій бюджет споживач витрачає на придбання лише двох товарів, при цьому одиницю першого товару він завжди готовий замінити на дві одиниці другого товару. Перший товар продається за ціною 20 грн за одиницю, а другий – за ціною 5 грн за одиницю. Доход споживача складає 300 грн за день. Який щоденний набір першого та другого товарів є найкращим для даного споживача?

Розв'язання:

$$MRS = MU_1 / MU_2 = 2$$

$$MU_1 = x$$

$$MU_2 = 0,5x$$

(5 балів).

$$MU_1 / P_1 = x / 20$$

$$MU_2 / P_2 = 0,5x / 5 = x / 10$$

(5 балів).

Таким чином, відношення граничної корисності першого товару до його ціни завжди буде меншим, ніж відношення граничної корисності другого товару до ціни другого товару. Тож споживач не буде купувати перший товар, а весь дохід витратить на придбання другого товару. (5 балів).

Якщо його щоденний дохід становитиме 300 грн, то він купуватиме 0 одиниць першого товару і 60 одиниць другого товару. (5 балів).

Задача 2. Столярна майстерня виробляє столи та стільці. На їхнє виробництво витрачається відповідно 2,5 м та 1 м дошки, а також 0,8 та 0,4 години робочого часу. Щодобові запаси дошки дорівнюють 230 м, в майстерні працює 10 робітників по 8 годин на добу. Побудувати криву виробничих можливостей та визначити оптимальний обсяг виробництва, якщо прибуток від реалізації одного стола становить 250 грн, а одного стільця 150 грн. Як зміниться оптимальний обсяг виробництва, якщо прибуток від реалізації стола зросте до 350 грн?

Розв'язання:

Якщо майстерня випускає $x \geq 0$ столів та $y \geq 0$ стільців, то існують обмеження:

$$2,5x + y \leq 230 \quad \text{та} \quad 0,8x + 0,4y \leq 80$$

На кривій виробничих можливостей перша кутова точка А (0;200): майстерня випускає тільки стільці, за 80 людино-годин за добу можна виробити $80:0,4 = 200$ стільців. (5 балів).

Друга кутова точка В (92;0): майстерня випускає тільки столи і 230 м дошки вистачить для виробництва $230:2,5 = 92$ столи.

Третя точка С – майстерня виробляє і столи, і стільці. Для її координат треба розв'язати систему рівнянь:

$$\begin{cases} 2,5x + y = 230 \\ 0,8x + 0,4y = 80 \end{cases}$$

С (60; 80). (5 балів).

Оптимальний вибір досягається в кутовій точці. Розраховуємо прибуток для кожної кутової точки:

$$\text{Прибуток}(A) = 150 * 200 = 30\,000 \text{ грн}$$

$$\text{Прибуток}(B) = 250 * 92 = 23\,000 \text{ грн}$$

$$\text{Прибуток}(C) = 250 * 60 + 150 * 80 = 27\,000 \text{ грн} \quad (5 \text{ балів}).$$

Отже, майстерня повинна використовувати всі ресурси для виробництва стільців (точка А).

Якщо прибуток від виробництва стола зросте до 350 грн, то:

$$\text{Прибуток}(B) = 350 * 92 = 32\,200 \text{ грн}$$

$$\text{Прибуток}(C) = 350 * 60 + 150 * 80 = 33\,000 \text{ грн}$$

Отже, при зростанні прибутку від виробництва столу майстерні варто виробляти і столи, і стільці (точка С). (5 балів).

